

УЗГОДЖЕНО

Начальник управління освіти і
науки Запорізької обласної
державної адміністрації

О.Г. Верозубов
2011 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор КЗ «Запорізький обласний
центр туризму і краєзнавства
учнівської молоді» ЗОР

Т.Т. Митрофанова
2011 р.

ПОЛОЖЕННЯ про Чемпіонат Запорізької області зі спортивних туристських походів серед учнівської та студентської молоді

Чемпіонат Запорізької області зі спортивних туристських походів серед учнівської та студентської молоді (далі - Чемпіонат) є першим етапом Чемпіонату України зі спортивних туристських походів серед учнівської та студентської молоді, що проводиться Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді Міністерства освіти і науки України в рамках руху учнівської молоді за збереження і примноження традицій, звичаїв та обрядів народу України «Моя земля - земля моїх батьків».

Дія цього Положення поширюється на навчально-виховні заклади системи освіти Запорізької області.

1. Мета і завдання

Чемпіонат Запорізької області зі спортивних туристських походів серед учнівської та студентської молоді проводиться з метою подальшого розвитку масового туризму і краєзнавства серед учнівської молоді.

Головні завдання Чемпіонату:

- широке залучення учнівської та студентської молоді до активної туристсько-спортивної і краєзнавчої діяльності;
- поліпшення змісту туристсько-краєзнавчих подорожей, розширення і поглиблення знань учасників подорожей з історії, культури, природи, економіки України та інших держав;
- підвищення туристської майстерності та загальної культури учасників по дорожжях;
- виявлення, вивчення та розповсюдження кращого досвіду організації і проведення туристських походів і краєзнавчих експедицій молоді;
- формування патріотичної особистості.

2. Час і місце проведення

Чемпіонат носить довгостроковий характер і проводиться щорічно до 20 грудня поточного року.

3. Керівництво

Загальне керівництво підготовкою та проведенням Чемпіонату Запорізької області зі спортивних туристських походів серед учнівської та студентської молоді здійснює КЗ «Запорізький обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді» ЗОР.

Відповідальність за безпосереднє проведення заходу покладається на головну суддівську колегію, затверджену КЗ «ЗОЦТКУМ» ЗОР. Головний суддя: *Сидоренко Галина Іванівна, суддя II категорії, голова маршрутно-кваліфікаційної комісії управління освіти і науки Запорізької облдержадміністрації, майстер спорту з туризму, тел. 096 55 65 267, 224 02 71.*

4. Учасники

У Чемпіонаті беруть участь групи учнівської та студентської молоді Запорізької області, які здійснили туристсько-краєзнавчі подорожі у відповідності до «Правил проведення туристських подорожей з учнівською та студентською молоддю України», затверджених наказом Міністерства освіти і науки України №237 від 24.03.2006 р. та своєчасно подали до Головної суддівської колегії звіти про здійснені ними туристсько-краєзнавчі подорожі, проведені активними способами пересування у будь-якому районі України та інших держав за період із 1 вересня поточного року до 31 серпня наступного року за датою початку подорожі.

У складі команди не менше *2/3 учасників повинні складати учні, студенти, курсанти* середніх загальноосвітніх, вищих, професійно-технічних або позашкільних навчальних закладів.

5. Умови участі

До участі у Чемпіонаті допускаються звіти про категорійні походи та походи I-III ступеня складності з пішохідного, гірського, водного, спелео-, велосипедного видів туризму.

Для участі у Чемпіонаті *до 30 листопада поточного року* (за поштовим штемпелем) на адресу КЗ «ЗОЦТКУМ» ЗОР (69091, м. Запоріжжя, вул. Немировича-Данченка, 46а) надсилаються:

- заявка на участь у Чемпіонаті (див. додаток 1);
- звіти про подорожі, які подаються для участі у Чемпіонаті, затвердженні маршрутно-кваліфікаційною комісією, яка дала позитивний висновок про проведення походу;
- оригінали маршрутних книжок (маршрутних листів) з відмітками про проходження маршруту;
- звіт про похід на електронному носії (СБ-диск).

Звіт про похід складається відповідно до «Методичних рекомендацій щодо складання письмового звіту про спортивний туристський похід для

участі в Чемпіонаті України зі спортивних туристських походів учнівської та студентської молоді», затверджених Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді 05.10.2009 р. (див. додаток 2, а також на сайті КЗ «ЗОЦТКУМ» ЗОР www.gosikit.isog.ua).

Звіти, надіслані для участі в Чемпіонаті Запорізької області, не повертаються і зберігаються у бібліотеці КЗ «ЗОЦТКУМ» ЗОР. Маршрутні документи повертаються за вимогою.

6. Підведення підсумків

Переможці та призери Чемпіонату визначаються у кожній категорії (ступені) складності з кожного виду туризму окремо.

Звіти оцінюються Головною суддівською колегією відповідно до «Методичних рекомендацій з суддівства Чемпіонату з спортивних туристських походів учнівської та студентської молоді», затверджених Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді 05.10.2009 р. (див. додаток 3, а також на сайті КЗ «ЗОЦТКУМ» ЗОР www.zocitkum.gov.ua).

Головна суддівська колегія має право не допустити команду до участі у Чемпіонаті за порушення термінів подачі матеріалів, а також у разі відсутності документів, передбачених цим Положенням.

Головна суддівська колегія має право зняти команду з Чемпіонату у випадку грубого порушення «Правил проведення туристських подорожей з учнівською та студентською молоддю України», цього Положення, а також у разі невідповідності заявленого походу нормативним вимогам до походу відповідного рівня складності.

7. Нагородження переможців

Команди, які посіли I-III місця в Чемпіонаті Запорізької області, нагороджуються грамотами КЗ «ЗОЦТКУМ» ЗОР, керівники команд - грамотами облУОН.

Роботи, що посіли I місця Чемпіонату Запорізької області в класах походів 3 ступеню та I категорії складності направляються до Українського державного центру туризму та краєзнавства учнівської молоді для участі в Чемпіонаті України зі спортивних туристських походів серед учнівської та студентської молоді. Кількість робіт в класах походів II категорії складності і вище для участі в Чемпіонаті України не обмежується.

8. Фінансування

Витрати на організацію та проведення Чемпіонату несе КЗ «Запорізький обласний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді» ЗОР.

Витрати на проведення спортивних туристсько-краєзнавчих походів несуть організації, які їх проводять.

ДАНЕ ПОЛОЖЕННЯ Є ОФІЦІЙНИМ ВИКЛИКОМ НА ЗМАГАННЯ

Додаток 2

До головної суддівської колегії
Чемпіонату Запорізької області
зі спортивних туристських
походів серед учнівської
та студентської молоді

З а я в к а

надсилає для участі у Чемпіонаті Запорізької області зі спортивних туристських походів серед учнівської та студентської молоді 2010-2011 навчального року такі звіти:

№ п/п	Назва групи (повна назва закладу, який представляє група)	Прізвище, ім'я, по батькові керівника групи	Вид ту- ризму	Категорія (ступінь) складності	Район проведення подорожі
1.					
2.					

Начальник рай(міск)ВО

(керівник навчального закладу)

(підпис)

(прізвище)

М.П.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Українського державного центру
туризму і краєзнавства учнівської молоді

Матющенко О. К. 05.10.2009 р.

Методичні рекомендації

щодо складання письмового звіту про спортивний туристський похід
для участі в Чемпіонаті України зі спортивних туристських походів учнів-
ської та студентської молоді

1. Загальні положення

1.1. Метою складання звіту про спортивний туристський похід є збереження інформації про маршрут, її подальші аналіз та систематизація, оцінка спортивного результату та краєзнавчої роботи групи, вирішення питання про зарахування пройденого маршруту керівнику та учасникам походу, підведення підсумків участі групи в змаганнях з спортивних туристських походів.

1.2. Звіт про спортивний туристський похід учнівської та студентської молоді для участі в Чемпіонаті України зі спортивних туристських походів учнівської та студентської молоді (далі - звіт про туристський похід) подається в письмовій формі.

1.3. До звіту про туристський похід додаються документи:

1.3.1. Маршрутна книжка (маршрутний лист) (оригінал);

1.3.2. Записки, зняті з перевалів або інших ключових пунктів маршруту (оригінали);

1.3.3. Квитанції, що підтверджують своєчасне відправлення телеграм з пунктів, вказаних в п.12 маршрутної книжки (у відповідному розділі маршрутного листа). При використанні інших технічних засобів зв'язку (за вказівкою або за погодженням з маршрутно-кваліфікаційною комісією (далі - МКК) необхідність та спосіб підтвердження визначається МКК;

1.3.4. Інші документи, що підтверджують проходження запланованого маршруту.

Загальний обсяг письмового звіту, як правило, не повинен перевищувати 100 сторінок, в тому числі текстової частини - 50 сторінок. Звіт друкується на папері формату А4. Аркуші звіту повинні бути пронумерованими. Усі складові звіту (додатки, схеми, карти, окремі аркуші з фотографіями тощо) включаються в загальну нумерацію сторінок.

2. Зміст та структурні елементи звіту про туристський похід

2.1. Звіт про туристський похід повинен включати такі *структурні елементи і розділи*:

- 1) титульний аркуш;
- 2) зміст;

- 3) довідкові відомості про похід;
- 4) відомості про район походу (включається за вказівкою МКК);
- 5) графік руху та технічний опис маршруту;
- 6) картографічний матеріал;
- 7) фотографії (можуть бути як окремим розділом, так і супроводжувати текстову частину у відповідних розділах);
- 8) опис краєзнавчої та суспільно-корисної роботи на маршруті;
- 9) підсумки, висновки, рекомендації;
- 10) додатки.

2.2. Звіт про туристський похід має носити *діловий характер*. Інформація в розділах 3, 5, 10 має спиратися виключно на власні враження та досвід. При використанні в розділах 4, 8, 11 матеріалів, отриманих з літератури, мережі Інтернет, музеїв тощо вона має містити відповідні посилання на джерела інформації.

Текстова частина звіту про туристський похід (розділи 4, 5, 8) повинна бути пов'язана з фотографіями, картами, схемами, паспортами локальних перешкод (у разі їх надання), додатками тощо шляхом відповідних посилань у тексті.

2.3. Титульний аркуш

Звіт про туристський похід відкривається титульним аркушем. У верхній частині титульного листа вміщується повна назва організації, яка проводить подорож (з вказівкою на територіальну та відомчу належність організації).

У середній частині титульного листа зазначаються вид туризму, категорія (ступінь) складності, район проведення подорожі, строки проведення подорожі; номер маршрутно-книжки (маршрутного листа), прізвище, ім'я та по батькові, адреса та контактні координати (телефон, е-таї тощо) керівника та його заступника (заступників). Для водних походів додатково вказуються вид плавальних засобів, які використовувалися при проходженні маршруту та назва ріки, для спелеопходів - назви печер.

У нижній частині титульного листа вміщується рішення МКК про залік походу, штамп та підпис голови (заступника голови) МКК, назва міста, в якому знаходиться організація, яка проводила подорож та рік його проведення.

2.4. Зміст

У змісті вказуються назви всіх розділів, підрозділів та інших елементів звіту, номери сторінок, з яких починається розділ.

2.5. Довідкові відомості про подорож

До розділу має бути включена інформація про подорож за наступним переліком:

- 1) Вид туризму, з якого проведено подорож (у звітах про проведення водних походів - вид засобів пересування);
- 2) категорія (ступінь) складності подорожі;

3) район походу (фізико-географічний район та назва території проведення подорожі за адміністративно-територіальним поділом, для водних походів - назва річки);

4) строки проведення походу (загальні та активної частини);

5) докладна нитка маршруту. Для комбінованих походів вказується перелік окремих його етапів з різними способами пересування;

6) довжина активної частини маршруту;

7) тривалість походу у днях. Крім загальної тривалості подорожі окремо вказуються тривалість активної частини подорожі, кількість днів, тривалість під'їздів, тривалість екскурсійної програми та часу виконання краєзнавчої роботи за її наявності);

8) аварійні варіанти виходу з маршруту (аварійного припинення подорожі);

9) запасний (запасні) варіант(и) маршруту (в разі їх необхідності);

10) назва та шифр маршрутно-кваліфікаційної комісії, яка дала дозвіл на проведення подорожі. У разі, якщо дозвіл на проведення подорожі дала вища МКК, до якої було направлено клопотання нижчої МКК, яка здійснила первинний розгляд, але не має необхідних повноважень, вказується також назва та шифр МКК, яка здійснювала первинний розгляд документів.

11) список групи (на окремому аркуші), в якому подаються відомості про всіх учасників та керівника групи (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження (для керівника та заступника керівника походу, учасників велосипедних та авто- мотопоходів, дата народження), місце роботи (навчання) та займана посада, домашня адреса, туристський досвід.

12) оглядова схема або карта маршруту (згідно з рекомендаціями п. 2.8).

Розділ «Довідкові відомості» складається в формі короткого переліку без коментування. У разі необхідності додаткова інформація по окремих пунктах подається у відповідних розділах звіту (інформація про район подорожі, організація подорожі тощо).

2.6. Відомості про район подорожі

Розділ «Відомості про район подорожі» включається до звіту лише у випадку, коли про це є спеціальна вказівка МКК в розділі 11 маршрутної книжки. У іншому випадку розділ включається за бажанням керівника групи. У разі, коли розділ не включається до звіту, рекомендується в додатках подавати інформацію про розклад руху транспорту в районі походу, режим роботи магазинів, поштових відділень та музеїв, а також зазначати наявність пунктів медичної допомоги, історичних та природних пам'яток в технічному описі маршруту та на картах.

Даний розділ повинен в стислій формі подавати інформацію про географічні особливості району, його краєзнавчу цінність та особливості туристсько-рекреаційних можливостей району. Характеристика має подаватися конкретно по району проведення подорожі, а не в цілому по географічному чи адміністративно-територіальному регіону. При складанні цього розділу необхідно спиратися переважно на власні спостереження, уникати викорис-

тання характеристик та інформації з застарілих джерел. Обов'язковими є посилення на джерела літературної та іншої інформації.

Розділ повинен містити загально географічну, туристську та краєзнавчу характеристики району подорожі.

У загально географічній характеристиці подаються:

1) належність району подорожі до адміністративно-територіальних одиниць та фізико-географічних районів;

2) фізико-географічна характеристика (особливості рельєфу, гідрографічних об'єктів, клімату, рослинного та тваринного світу, клімат тощо). При цьому слід особливу увагу звертати на характеристики, які мають суттєве значення для планування та проведення походів - ступінь заліснення району, можливість використання води з природних джерел, тривалість світлового дня, забезпеченість дровами, особливості погоди, наявність їстівних та отруйних рослин, небезпечних тварин та плазунів, кровососних комах тощо;

3) економіко-географічна характеристика району (наявність та густина населення, населених пунктів та їх типи, наявність шляхів сполучення, вплив господарської діяльності на природне середовище та екологічний стан місцевості).

У туристській характеристиці району подаються:

1) ступінь туристського освоєння району, можливість проведення в ньому походів з різних видів туризму та різної категорії (ступеню) складності, можливості автономного проведення походу;

2) основні локальні та протяжні перешкоди, типи перевалів (скельні, осипані, сніжно-льодові тощо), наявні в районі та на маршруті;

3) можливості поповнення продуктами харчування, надання невідкладної медичної допомоги, наявність торгівельних закладів, лікарень, фельдшерсько-акушерських пунктів. відділень зв'язку, пунктів харчування та час їх роботи;

4) наявність в районі підрозділів спеціалізованих аварійно-рятувальних служб з розшуку та надання допомоги туристам або інших служб, які виконують ці функції, їх місце розташування, контактні відомості;

5) наявність регулярного транспортного сполучення та розклад руху пасажирського транспорту, вартість проїзду, можливості та доцільність використання найманого транспорту (для під'їзду до початкового пункту та виїзду з кінцевого пункту маршруту, а також в разі виникнення аварійної ситуації, необхідності дострокового припинення подорожі);

6) наявність територій обмеженого доступу (прикордонна смуга, охоронювані об'єкти, полігони тощо), можливість та порядок отримання дозволів на відвідання (проходження) таких територій;

7) можливості використання засобів мобільного зв'язку на маршруті.

Для водних походів дається загальна характеристика ріки та вказуються особливості пройденої ділянки, основних типів перешкод, особливості коливання рівня води та живлення ріки.

Для спелеологічних походів подаються відомості з геологічної структури та гідрогеології району та печери.

Для велосипедних, автомобільних та мотоциклетних походів подаються відомості про характер покриття та стан доріг, інтенсивність руху транспорту, наявність мостів, поромних приправ тощо, можливість поповнення запасів пального.

Для лижних походів особлива увага приділяється стану снігового покриву, його характеристиці, наявності дров, можливостям та шляхам екстреної евакуації з маршруту в разі необхідності.

У краєзнавчій характеристиці району подаються:

1) відомості про пам'ятки історії та культури, історико-культурні заповідники;

2) інформація про місця, пов'язані з життям та діяльністю видатних людей, діячів історії та культури;

3) наявність природних пам'яток, особливо охоронюваних земельних ділянок (природних парків, заказників, заповідників), можливості, порядок та вартість їх відвідування, перебування на їх територіях.

4) інформація про музеї (державні, народні, шкільні тощо) району походу, їх розташування, режим роботи, вартість відвідування та екскурсій.

Максимальний обсяг розділу як правило не повинен перевищувати 4 сторінок. При значній кількості краєзнавчих об'єктів в районі походу рекомендується інформацію про них подавати в формі таблиці в розділі додатки (за групами об'єктів - пам'ятки історії та культури, пам'ятки природи, музеї тощо).

2.7. Графік руху та технічний опис маршруту

Графік руху подається в формі таблиці (додаток 1).

Даний розділ повинен найповніше показати, яким чином група подолала маршрут походу, які застосовувалися заходи безпеки, використовувалися технічні засоби та прийоми.

Опис кожного дня повинен включати дату, порядковий номер дня активної частини маршруту, початковий, кінцевий пункти денного переходу, а також проміжні пункти, якщо вони визначають складність маршруту або необхідні для однозначного розуміння пройденого групою маршруту, пройденої відстані, перепад висот (за наявності), чистий ходовий час, метеорологічні умови протягом дня, перелік пройдених днів локальних та протяжних перешкод. Ці дані подаються у вигляді заголовку до опису дня.

В описі зазначається час виходу групи на маршрут та постановки групи на ночівлю. Особлива увага має бути приділена опису пройденого шляху. При цьому автор звіту має виходити з того, що опис повинен дати змогу з одного боку оцінити дії групи на маршруті, а з іншого - допомогти пройти маршрут іншим групам. Для цього в описі повинні бути обов'язково подані характеристика шляху (напрямок руху для пішохідних, лижних, велосипедних походів - генеральний азимут по ділянках руху за день), основні орієнтири, рельєф, характер доріг, стежок, річкового русла тощо, рослинність, наявність та характеристика локальних та протяжних перешкод. Рекомендується вказувати зручні для організації бівуака (ночівлі) місця, які група минула протягом дня (особливо в районах, де пошук місця ночівлі є затрудненим).

Особлива увага має бути приділена проходженню групою складних та небезпечних ділянок, в першу чергу тих, які визначають рівень складності походу водних перешкод, перевалів, вершин, лавинонебезпечних схилів (для пішохідних, лижних походів), порогів, шивер, перекатів, завалів (для водних походів), ділянок бездоріжжя або ґрунтових доріг (для велосипедних, автомотопоходів), ділянок зі складним орієнтуванням (для всіх видів походів) тощо. При цьому необхідно вказати, як група долала цю перешкоду та яким чином було забезпечено безпеку проходження. Обов'язково описується, яким чином здійснювалася страховка (у разі її організації), як група діяла при погіршенні погоди (за наявності).

Опис бажано ілюструвати схемами проходження складних ділянок (порогів, перевалів, бродів тощо). Проходження складних (особливо тих, що визначають категорію складності походу) ділянок обов'язково має бути підтверджено фотографіями. Рекомендується вказувати рівень відповідності використаного картографічного матеріалу реальній ситуації, відзначати виявлені невідповідності. Доцільно вказувати час подолання окремих ділянок денного переходу, а також час, витрачений на подолання окремих локальних перешкод та складних ділянок шляху, час витрачений на розвідки тощо.

Опис дня завершується характеристикою місця ночівлі (наявність зручного місця для табору, дров, місця забору води - питної та технічної). Для водних походів також вказується наявність зручного місця для підйому та спуску плавальних засобів.

Рекомендується уникати вміщення в технічному описі побутових замальовок та подробиць щоденникового характеру.

2.8. Картографічні матеріали

Обов'язковим елементом звіту є картографічні матеріали. У звіті подаються:

- 1) оглядова карта;
- 2) робоча карта;
- 3) схеми.

Оглядову карту рекомендується подавати в розділі, «Довідкові відомості про подорож». Як оглядова використовується карта масштабу як правило не дрібніше 1:1500000. На карті наносяться пункти початку та завершення маршруту, район походу, вказуються шляхи під'їзду та від'їзду з району маршруту (за необхідності).

Робочою картою є картографічний матеріал, яким група користувалася на маршруті походу. Робоча карта для пішохідних, гірських, лижних, водних походів використовується, як правило, не дрібніше за масштаб 1:100000. Для велосипедних походів рекомендується використання карти 1:200000. Можливе подання декількох карт різних масштабів на одну чи різні ділянки шляху.

На робочій карті за допомогою умовних знаків обов'язково позначаються заявлений та реально пройдений групою маршрут місця ночівель та днювань з позначенням дати, місця фотографій та (за можливості) напрямки зйомки (з позначенням номеру фотографії). На робочій карті також рекомендується позначати аварійні та запасні варіанти маршруту, а також шлях, яким група ре-

комендує рухатися іншим групам, які йтимуть цим маршрутом (якщо він відрізняється від пройденого групою).

Рекомендується позначати складні ділянки маршруту, природні перешкоди, об'єкти, рекомендовані для огляду, пам'ятки природи, історії, культури, контрольно-пропускні пункти територій обмеженого доступу, пункти переходу кордону тощо, а також місця проведення краєзнавчих досліджень (якщо вони проводилися).

За необхідності, в звіті також подаються схеми, виконані в довільному масштабі або безмасштабні. Рекомендується подавати схеми подолання складних ділянок маршруту (пороги, перевали, болота, каньйони тощо), місць розташування джерел питної води, краєзнавчих об'єктів, місць ночівлі (за потребою). У разі вміщення в звіті схем подолання складних ділянок на них необхідно позначити маршрут групи, а також рекомендований (якщо він відрізняється від пройденого), основні орієнтири, місця застосування технічних засобів, засобів страхівки, місця та спосіб кріплення мотузок, розташування спостерігачів (на лавинонебезпечних схилах) тощо.

До звітів про спелеопоходи подаються топографічні матеріали про печери.

До звітів про гірські, водні, спелеопоходи та пішохідні маршрути з значними перепадами висот рекомендується додавати профіль маршруту.

На кожному листі картографічних матеріалів, вміщених в звіті, повинні бути зазначені масштаб карти та напрямок північ-південь (якщо він відрізняється від загальноприйнятого).

До картографічного матеріалу додається таблиця умовних знаків, які використовує група для нанесення інформації про пройдений маршрут.

2.9. Фотоматеріали

Фотографії є обов'язковим елементом звіту. При цьому вони виконують декілька функцій:

- 1) підтверджують проходження всією групою маршруту;
- 2) дають змогу оцінити дії групи на маршруті, зокрема, при подоланні визначальних перешкод, рівень дотримання групою Правил та забезпечення вимог безпеки;
- 3) допомагають іншим групам, які планують проходження даного маршруту, орієнтуватися на ньому;
- 4) характеризують природу, природні перешкоди, історичні пам'ятки району.

В звіті можуть використовуватися фотографії виконані будь-якою технікою (плівковою чи цифровою). Рекомендований розмір фотографій - не менше 10x15 см.

Фотографії повинні мати наскрізну нумерацію, підписи (з зазначенням об'єкту, зображеного на фотографії), мають бути пов'язані з текстом шляхом відповідних посилань в ньому.

На фотографіях необхідно вказувати напрямок руху групи. На фотографіях перешкод вказується як пройдений шлях, так і рекомендований (якщо він відрізняється від пройденого).

Рекомендується підписувати на фотографії природні та штучні об'єкти, які відіграють роль орієнтирів (вершини, перевали, річки, пам'ятники, штучні споруди, скелі тощо). На фотографіях водних об'єктів рекомендується зазначати напрямки течії (за наявності)

У розділі «Довідкові відомості про подорож» рекомендується подавати фотографію всієї групи крупним планом на початку або після завершення походу на фоні характерного об'єкту, при проведенні водних, вело та автомотопоходів - з транспортними засобами. При проведенні водних походів бажано подання фотографій по екіпажах.

Також повинні бути вміщені фотографії групи на фоні характерних об'єктів (вершин, панорам, пам'яток, дорожніх знаків чи зупинок транспорту з назвами населених пунктів тощо), які дозволяють підтвердити проходження групою всього маршруту та подолання визначальних перешкод. При подоланні перевалів бажано вміщення фотографій групи на фоні перевалу з обох його боків.

Фотографії можуть бути вміщені або безпосередньо в тексті (там, де на них є посилання) або на окремих листах. При розміщенні фотографій на окремих листах фотографії розміщуються в порядку їх згадування в тексті.

2.10. Краєзнавча та суспільно-корисна робота на маршруті

Туристські походи з учнями є дієвим засобом комплексного виховання дитини, тому крім виховання засобами спортивного туризму, тому під час проходження маршрутів рекомендується організовувати краєзнавчу та суспільно-корисну роботу.

В цьому розділі подається інформація про матеріали, зібрані учасниками безпосередньо під час походу (геологічні, археологічні, ботанічні та інші колекції, записані спогади місцевих жителів, зібрані етнологічні матеріали тощо), здійсненні групою екскурсії в музей, промислові об'єкти тощо. При проведенні краєзнавчої роботи необхідно суворо дотримуватися вимог законодавства щодо збереження пам'яток історії, культури та природи, а також вимог безпеки при проведенні досліджень та спостережень (щодо поводження з вибухонебезпечними предметами, техніки безпеки на промислових об'єктах, кар'єрах тощо).

У даному розділі подаються:

- 1) опис організації краєзнавчої та/або суспільно-корисної роботи групи на маршруті;
- 2) зібрані групою матеріали, отримані результати;
- 3) фотографії, схеми, ілюстрації тощо, які підтверджують проведення групою зазначеної роботи.

2.11. Підсумки, висновки, рекомендації

Цей розділ підсумовує проведений похід, містить зроблені на основі власного досвіду рекомендації щодо проведення подібних походів в майбутньому.

У розділі обов'язково вміщуються висновки щодо :

1) проходження всією групою запланованого маршруту або проходження частини маршруту не повним складом групи (в цьому випадку має бути вказано хто з учасників яку частину маршруту подолав), наявність відхилень від попереднього плану походу та їх обґрунтування;

2) рекомендації щодо подолання перешкод на маршруті, необхідні для цього інвентар та спорядження;

3) якість та відповідність реальній обстановці на місцевості картографічного матеріалу, який був використаний групою.

Рекомендується також вміщувати в цьому розділі:

1) висновки щодо використаного спорядження, продуктів харчування, раціонів, їх доцільність та необхідність коригування (що було зайвим, чого не вистачало, що слід удосконалити);

2) рекомендації щодо часу проведення походів в даному районі, організації під'їзду та від'їзду, рекомендовані місця ночівель та днювань;

3) можливі варіанти проходження маршруту з метою його ускладнення чи полегшення, проведення в іншу пору року тощо;

4) рекомендації щодо ознайомлення з пам'ятками природи, історії, культури в районі походу, організації краєзнавчої роботи;

5) рекомендації щодо отримання дозволів на проходження, відвідування, перебування на територіях обмеженого доступу;

6) рекомендації щодо особливостей організації підготовки до походу (за наявності).

2.12. Додатки

До розділу, «Додатки» обов'язково включаються:

1) перелік використаної літератури, джерел мережі Інтернет (в разі використання), картографічних матеріалів, звітів (з зазначенням місця зберігання звіту) тощо;

2) розрахунок категорії складності походу за методикою, затвердженою Федерацією спортивного туризму України (для походів 2 та вище категорії складності) з переліком подоланих перешкод. Перелік подоланих перешкод рекомендується надавати для походів всіх рівнів складності.

Рекомендується також вміщувати в цьому розділі інформацію про розміщення та режим роботи магазинів, відділень зв'язку, пунктів харчування, музеїв тощо в районі походу, розклад руху місцевого транспорту (за його наявності), паспорти локальних перешкод за встановленою формою. Також можуть бути вміщені кошторис витрат, матеріали засобів масової інформації про похід тощо.